

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 1959, sp. zn. 4 Tz 9/59, ECLI:CZ:NS:1959:4.TZ.9.1959.1

Číslo: 32/1959

Právní věta:

Nedostatek třídního rozboru věci má za následek, že soud nevystihne pravou povahu činnosti obžalovaných, což pak vede k nesprávnému posouzení zažalovaných skutků.

Podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) devizového zákona jsou fyzické osoby, které mají v tuzemsku své bydliště, povinny nabídnout Státní bance československé ke koupi drahé kovy nejpozději do 10 dnů po nabytí. Nabytím devizových hodnot uvedených v cit. ustanovení nutno rozumět možnost faktické dispozice s těmito hodnotami a nikoliv pouze nabytí vlastnictví. I osoba, která tedy dostane devizové hodnoty do své držby nebo detence - je povinna tyto hodnoty nabídnout do 10 dnů Státní bance československé. Neučiní-li tak a je-li tím způsobena devizovému hospodářství značná škoda, dopouští se trestného činu ohrožení devizového hospodářství podle § 145 tr. zák. jako přímý pachatel.

Neznalost ustanovení, na něž se odvolává ustanovení trestního zákona tak, že jejich porušení považuje za znak trestného činu (blanketní norma trestního zákona), není omylem skutkovým, nýbrž je omylem právním, a proto se takovou okolností není třeba zabývat z hlediska zavinění.

Neoprávněné obohacení jednotlivců spekuláčními trestnými činy je v rozporu se zásadou socialistického odměňování podle vykonané práce a je i v příkrém rozporu s cíli sledovanými státním plánem rozvoje národního hospodářství předpokládajícím růst příjmů obyvatelstva v souladu s růstem produktivity práce. Při ukládání trestů za trestné činy spekuláčního rázu je proto nezbytné zaměřit represi důsledně proti živlům z řad bývalých vykořisťovatelů, kteří jako nositelé buržoasní morálky trestnými činy spekuláčního rázu působí demoralizujícím způsobem na své okolí. Při uvažování o účelu trestu nutno v takových případech vždy přihlížet i k výchovnému působení trestu na ostatní členy společnosti.

Právní posouzení činnosti obžalovaných podle přísnějších ustanovení zákona uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona má po doručení písemného vyhotovení rozhodnutí obžalovaným účinek podle § 239 odst. 2 tr. ř. (§ 202 tr. ř.)

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 10.04.1959

Spisová značka: 4 Tz 9/59

Číslo rozhodnutí: 32

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Devizy, Doručení, Nadržování, Pomoc, Posouzení právní, Předběžné projednání obžaloby, Souběh, Spekulace, Trest, Zavinění

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Obžalovaná A. v jarních měsících 1957 přivezla svému manželu dr. K. do Dačic částku asi 12.000 Kčs od J. P. z Brna jako kupní cenu za nezpracované (zubolékařské) zlato, které mu dr. K. prodal ve spekulacním úmyslu.

Obžalovaná společně se spoluobžalovaným B. v srpnu 1958 pomáhali dr. K. ukrýt 1918 g zlatých plechů a 900 gr zlatých neoběžných mincí, aby mu tím umožnili uniknout trestnímu stíhání, resp. pokud jde o obžalovanou, aby mu umožnila uniknout vedlejšímu trestu propadnutí tohoto zlata.

Lidový soud v Dačicích uznal manželku dr. K. obžalovanou A. vinnou pomocí k trestnému činu spekulace podle § 7 odst. 2, § 134a odst. 1 tr. zák. a trestným činem nadržování podle § 163 odst. 1, 3 písm. c) tr. zák.

Obžalovaného B. uznal vinným trestným činem nadržování podle § 163 odst. 1 tr. zák.

Za to lidový soud odsoudil A. k trestu odnětí svobody na osmnáct měsíců. Výkon tohoto trestu podmíněně odložil na zkušební dobu čtyř roků. B. odsoudil k nepodmíněnému trestu šestnácti měsíců odnětí svobody. Rozsudek lidového soudu se stal ohledně obžalované A. pravomocným.

Krajský soud v Jihlavě k odvolání obžalovaného B. zrušil rozsudek lidového soudu ve výroku o nepodmíněnosti odsouzení a tomuto obžalovanému povolil podmíněně odklad uloženého trestu na zkušební dobu čtyř let.

Nejvyšší soud ke stížnosti pro zrušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu vyslovil porušení zákona rozsudkem lidového soudu v Dačicích, pokud jím byla obžalovaná A. uznána vinnou trestným činem nadržování podle § 163 odst. 1, 3 písm. c) tr. zák. a pokud nebyla uznána vinnou, že trestný čin pomoci ke spekulaci spáchala též i tím, že v srpnu 1958 v Dačicích donesla k B. 1918 g zlatých plechů a 900 g zlatých neoběžných mincí s tím, aby je B. ukryl, a dále pokud nebyla uznána vinnou též trestným činem pomoci k trestnému činu ohrožení devizového hospodářství podle § 7 odst. 2, § 145 odst. 1 tr. zák. spáchaným tímtež skutkem a rozsudkem krajského soudu v Jihlavě, pokud jím byl k odvolání obžalovaného B. uložený trest odnětí svobody odložen se zkušební dobou čtyř roků.

Rozsudek krajského soudu ohledně obžalovaného B. zrušil, právě tak zrušil i rozsudek lidového soudu ve výroku o vině A., jakož i ve výroku o trestu uloženém této obžalované a dále ve výroku o trestu uloženém obžalovanému B. a lidovému soudu v Dačicích nařídil, aby ohledně A. znovu jednal a rozhodl a aby ohledně obžalovaného B. po projednání věci v hlavním líčení doplnil rozsudek výrokem o vině též trestným činem ohrožení devizového hospodářství podle § 145 odst. 1 tr. zák. a trestným činem pomoci ke spekulaci podle § 145 odst. 1 tr. zák. a trestným činem pomoci ke spekulaci podle § 7 odst. 2, § 134a odst. 1 tr. zák. spáchaným skutkem posouzeným pouze jako trestný čin nadržování podle § 163 odst. 1 tr. zák. a tomuto obžalovanému uložil nový trest.

Odůvodnění:

Lidový soud a ohledně obžalovaného B. ani krajský soud neposoudily správně jinak dostatečně objasněný skutek těchto dvou obžalovaných. Lidový soud v odůvodnění svého rozsudku výslovně zdůrazňuje, že si dr. K. uvědomil trestnost svého jednání a že z obavy před vlastním stíháním pro spekulaci a devizový delikt, jež mu hrozilo, když odhalena spekulativní činnost jeho společníků, jímž zlato prodával, zabýval se myšlenkou jak zbylé zlato uschovat, „aby o ně nepřišel“. Proto – jak dále rozsudek lidového soudu tamtéž ve shodě s výsledky dokazování výslovně zdůrazňuje – jednal dr. K. prostřednictvím své manželky obžalované A. s B., s nímž bylo dohodnuto, že zlato ukryje ve svém domě od doby „až rozruch kolem zlata utichne“. Zlato, jež pak v množství 1918 g spolu s 900 g zlatý neoběžných mincí dr. K. zabalil do dvou balíčků, odnesla A. spoluobžalovanému, který jej přijal a ukryl. Rozsudek lidového soudu rovněž v plné shodě s výsledky dokazování, zejména i ve shodě s doznáním obžalovaných zjišťuje, že A. i B. věděli co balíčky obsahují, a že tak pomohli dr. K. „uchránit zbylé zlato“. Lidový soud činí skutkový závěr, že „obžalovaný B. ukrytím zlata umožnil dr. K. další spekulativní schovávání zlata a obcházení devizového zákona. Umožnil tak dr. K., aby jeho trestná činnost nebyla odhalena“. Rozsudek lidového soudu dále dovozuje, že „všichni obžalovaní (tedy též A. i B.) porušili platné ustanovení, zejména devizového zákona jenom proto, aby nashromážděné zlato bylo zachováno soukromému držiteli a nesloužilo potřebám národního hospodářství. Dr. K. v nakoupeném zlatě viděl možnost bezprácného zisku a vlastního obohacení. Této snaze dr. K. se podřídili jeho manželka A. se spoluobžalovaným B“.

Z tohoto skutkového zjištění, jemuž nelze ničeho vytknout, vyvodil lidový soud z hlediska právního posouzení závěr, že se obžalovaní A. i B. dopustili trestného činu nadřezování.

Obžalovaná A. se tohoto trestného činu zjištěným způsobem však dopustit nemohla. Trestný čin nadřezování může být spáchán tím, že:

1. pachatel pomáhá pachateli trestného činu, aby unikl trestnímu stíhání nebo
2. aby unikl trestu, či
3. aby unikl ochrannému opatření.

Trestnou se osoba blízká stává (kromě případů uvedených v ustanovení § 163 odst. 3 písm. a) nebo B) tr. zák., (které v souzené věci nepřicházejí v úvahu), když pomohla pachateli trestného činu, aby unikl výkonu trestu propadnutí jmění nebo propadnutí věci. Pomáhá-li osoba blízká pachateli trestného činu, aby unikl trestu propadnutí jmění nebo propadnutí věci, je beztrestná, i když jednáním směřujícím k takové pomoci pomáhala, aby pachatel unikl vedlejšímu trestu propadnutí jmění nebo propadnutí věci, pokud pomoc, aby pachatel unikl tomuto vedlejšímu trestu, je neoddelitelná od pomoci, aby pachatel unikl trestnímu stíhání či jinému trestu než propadnutí jmění nebo propadnutí věci. Z pravidla proto předpokládá nadřezování, trestné u osoby blízké z důvodu uvedeného v § 163 odst. 3 písm. c) tr. zák., aby pachatel byl k trestu propadnutí jmění nebo propadnutí věci již odsouzen.

V souzeném případě v době, kdy obžalovaná A. Ve spojení s obžalovaným B. ukryla zlato, jímž se její manžel dopustil trestných činů, nebyl její manžel ještě vůbec stíhán. Ukrytí zlata sloužilo jednak k tomu, aby zlato bylo dr. K. uchováno, avšak též k tomu, aby byla odstraněna stopa jeho trestné činnosti ukrýváním zlata, tedy k tomu, aby unikl trestnímu stíhání. Zato však nemůže osoba blízká, již jest manželka (§ 75 odst. 14 tr. zák.) být trestána.

Nedostatek třídního rozboru věcí má za následek, že soud nevystihne pravou povahu činnosti obžalovaných, což pak vede k nesprávnému posouzení zažalovaných skutků těchto obžalovaných.

Lidový soud ve svém rozsudku sice uvedl osobní a třídní charakteristiku obžalovaných a zdůraznil, že

jak A., tak i B. jsou typickými příslušníky bývalé buržoazie. Přitom nelze přehlédnout, že lidový soud neodstranil rozpor mezi údaji o třídním původu obžalovaného B., jak vyplývají z jeho výpovědi v přípravném řízení, podle níž byl jeho otec vyučen krejčím a pracoval dlouhá léta jako skladník u tkalcovského spolku ve Valu, zatím co charakteristika obžalovaného voj označuje jako syna velkoobchodníka s látkami a textilem. Správné zjištění třídního původu obžalovaného B. Může ve spojení s dalšími okolnostmi být významné pro otázku přiměřenosti trestu. Jinak původ obžalovaného ovšem nemění nic na skutečnosti, že jako obchodník textilem, který zaměstnával více cizích pracovních sil, byl příslušníkem buržoazie. Jeho příslušnost k třídě bývalých vykořisťovatelů pak měla (stejně u A.) vliv i na jeho spojení s obžalovaným dr. K. Při uskutečňování jeho sobeckých materiálních zájmů obohatit se ještě dnes neoprávněně ke škodě státu a v rozporu s plánem rozvoje národního hospodářství, jakož i v rozporu se socialistickou zásadou odměňování podle zásluh. I když oba obžalovaní jednali i z dalších osobních motivů, (o nichž se také zmiňuje rozsudek lidového soudu), vedlo jednání těchto obžalovaných k tomu, že dr. K. Mohl nadále hromadit a přechovávat cenné předměty potřeby, v nichž měl dr. K. Značné hodnoty určené k tomu, aby při vhodné příležitosti jejich zcizením nabyl neoprávněného prospěchu. Obžalovaní to věděli a byli s tímto výsledkem při nejmenším srozuměni. I když pohnutka trestného činu má význam při posouzení nebezpečnosti činu pro společnost, zejména z hlediska míry zavinění obžalovaného a tudíž při úvaze o přiměřenosti trestu, je z hlediska viny nerozhodná, pokud ji zákon neuvádí jako znak trestného činu.

Pokud jde o obžalovaného B., nemůže na povaze jeho činu jakožto pomoci k trestnému činu spekulace nic změnit ani skutečnost jím tvrzená, že domlouval dr. K., aby zlato, jež mu bylo předáno k úschově, nabídl Státní bance československé. To tím méně, že se tak mělo stát „až rozruch kolem zlata utichne“. Obžalovaný B. Neměl nejmenšího důvodu, aby se mohl spoléhat na to, že dr. K. – vyvázne-li z celé věci bez trestního stíhání – nabídne zlato Státní bance československé, zejména když se uváží, že by tím nikterak nesplnil svou povinnost uloženou mu ustanovením § 5 odst. 1 písm. b) devizového zákona, když tak neučinil ve lhůtě 10 dnů od nabytí zlata, takže již tím spáchal devizový delikt.

Obžalovaná A. svým jednáním pomáhala svému manželu, i k tomu, aby nadále neplnil zmíněnou již povinnost nabídnout zlato Státní bance československé. Ježto věděla, že jde o značné množství zlatých plechů a mincí, které sama B. odnášela, dopustila se i pomoci k trestnému činu ohrožení devizového hospodářství podle § 7 odst. 2, § 145 odst. 1 tr. zák. Lze předpokládat i její znalost alespoň základních zásad devizových předpisů, tj. znalost, že musí být drahé kovy nabídnuty Státní bance československé. Když byli trestně stíháni společníci obžalovaného dr. K., lze důvodně předpokládat, že obžalovaný dr. K. s manželkou hovořil i o tom, že mu hrozí též trestní stíhání proto, že porušil předpisy o devizovém hospodářství. Než bez ohledu na to, neznalost ustanovení, na něž se odvolává ustanovení trestního zákona tak, že jejich porušení považuje za znak trestného činu (blanketní norma trestního zákona), neomlouvá ani z hlediska trestněprávního a není tudíž omylem skutkovým, který by bylo třeba uvážit z hlediska zavinění. Proto obhajoba obžalované A., že neznala předpisy devizového zákona, je nejen nepřesvědčivá, ale i nerozhodná.

Pokud jde v tomto směru o obžalovaného B., nedopustil se pouze pomoci k trestnému činu ohrožení devizového hospodářství jako A. Podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) devizového zákona jsou fyzické osoby, které mají v tuzemsku své bydliště, povinny nabídnout Státní bance československé ke koupi drahé kovy nejpozději do 10 dnů po nabytí. Pojem nabytí nesmí zde být ztotožňován s pojmem nabytí vlastnictví. Nabytím devizových hodnot uvedených v cit. ustanovení nutno rozumět možnost faktické dispozice s těmito hodnotami. I osoba, která tedy dostane devizové hodnoty do své držby nebo detence – je povinna tyto hodnoty nabídnout do 10 dnů Státní bance československé. Neučiní-li tak a je-li tak a je-li tímto způsobena devizovému hospodářství značná škoda, dopouští se trestného činu ohrožení devizového hospodářství podle § 145 tr. zák. jako přímý pachatel. Ježto značnou škodu ve

smyslu § 145 odst. 1 tr. zák. je třeba rozumět škodu kolem 4.000 Kčs, naplnil obžalovaný svým jednáním znaky trestného činu ohrožení devizového hospodářství podle § 145 odst. 1 tr. zák.

Tím, že lidový soud neuznal obžalovanou A. vinnou trestným činem pomoci ke spekulaci podle § 7 odst. 2, § 134a odst. 1 tr. zák. též skutkem, který lidový soud posoudil nesprávně jako trestný čin nadržování podle § 163 odst. 1, 3 písm. více) tr. zák. ve spojení s faktem, který posoudil jako pomoc ke spekulaci a dále tím, že ji neuznal vinnou trestným činem pomoci k ohrožení devizového hospodářství podle § 7 odst. 2, § 145 odst. 1 tr. zák. a uznal ji vinnou trestným činem nadržování podle § 163 odst. 1, 3 písm. c) tr. zák., porušil zákon ve všech citovaných ustanoveních.

Pokud pak krajský soud nevyvodil podle § 282 odst. 2 písm. b), odst. 3 tr. ř. důsledky z toho, že nebyl obžalovaný B. uznán kromě trestným činem nadržování podle § 163 odst. 1 tr. zák. vinným též pomocí k trestnému činu spekulace podle § 7 odst. 2, § 134a odst. 1 tr. zák. a trestným činem ohrožení devizového hospodářství podle § 145 odst. 1 tr. zák., porušil zákon v těchto ustanoveních.

Lidový soud bude musit při novém projednání věci vycházet ze skutečnosti, že obžalovaní A. a B. Se dopustili činů spekulární povahy, tedy trestných činů, které jsou brzdou výstavby socialismu zejména tím, že narušují státní plán rozvoje národního hospodářství. Neoprávněné obohacení jednotlivců spekuláčními trestnými činy je v rozporu se zásadou socialistického odměňování podle vykonané práce a je i v příkrém rozporu s cíli sledovanými státním plánem rozvoje národního hospodářství předkládajícím růst příjmů obyvatelstva v souladu s růstem produktivity práce. Při ukládání trestů za trestné činy spekulárního rázu je proto nezbytné zaměřit represi důsledně proti živlům z řad bývalých vykořisťovatelů, kteří jako nositelé buržoazní morálky trestnými činy spekulárního rázu působí demoralizujícím způsobem na své okolí. Při uvažování o účelu trestu nutno v takových případech vždy přihlížet i k výchovnému působení trestu na ostatní členy společnosti.

Pokud jde o obžalovanou A., bude muset lidový soud ovšem uvážit v zájmu správné diferenciaci trestů i k jejich blízkému příbuzenskému poměru k dr. K., v jehož zájmu jednala v době, kdy mu hrozilo trestní stíhání a kdy projevoval stavy duševní skleslosti, v nichž uvažoval o sebevraždě. Bude musit přihlížet i k tomu, do jaké míry byla zasvěcena do spekulárního jednání manželova. Bude musit přihlídnout i k ostatním okolnostem, jež byly v napadeném rozsudku již zjištěny, pokud mají vliv na posouzení míry zavinění této obžalované, jakož i k okolnostem polehčujícím u ní shledaným.

U obžalovaného B. bude musit lidový soud přihlížet i k pohnutkám jeho jednání, jak již na ně bylo poukázáno. Bude musit zejména zjistit jeho chování v době, kdy již byl jeho obchod začleněn do socialistického sektoru, v souvislosti s jeho postojem k lidově demokratickému řádu a s jeho poměrem k práci při budování socialistického obchodu, což může být významnou skutečností při posouzení otázky, zda tento obžalovaný patří k oné části příslušníků buržoasie, která v důsledku pronikavých politických a hospodářských změn, k nimž u nás došlo, se převychovává, či zda jen trpně pracuje anebo zda patří k těm buržoazním živlům, kteří se nedali přesvědčit ani úspěchy socialistické výstavby o beznadějnosti svého odporu a snaží se dále útočit proti zájmům pracujícího lidu v oblasti socialistické ekonomiky (viz směrnice pléna Nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 1959 o ukládání trestů Pls 2/59).

Vzhledem k tomu, že předseda Nejvyššího soudu učinil návrh na nápravu chybného rozhodnutí ve lhůtě uvedené v § 296 odst. 3 tr. ř., nebude lidový soud při ukládání nového trestu obžalovanému B. omezen skutečností, že ohledně tohoto obžalovaného nebylo podáno odvolání prokurátora. Pokud jde o obžalovanou A., byla rovněž podána stížnost pro porušení zákona v naznačené lhůtě počítané od právní moci jejího odsouzení.

Právní posouzení činnosti obžalovaných podle přísnějších ustanovení zákona uvedených v rozsudku Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona má po doporučení písemného vyhotovení

rozhodnutí obžalovaných účinek upozornění podle § 239 odst. 2 tr. ř. (§ 202 tr. ř.).